



REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, dana 7. aprila 2023. godine
Br.ref.:RK 2149/23

REŠENJE O NEPRIHVATLJIVOSTI

u

slučaju br. KI109/22

Podnosilac

Sabit Gori

Ocena ustavnosti

Presude Vrhovnog suda Kosova ARJ br. 11/2022 od 25. februara 2022. godine

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Gresa Caka-Nimani, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednika
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sudija
Nexhmi Rexhepi, sudija i
Enver Peci, sudija

Podnosilac zahteva

1. Zahtev je podneo Sabit Gori, sa mestom stanovanja u Prištini (u daljem tekstu: podnosilac zahteva).

Osporena odluka

2. Podnosilac zahteva osporava ustavnost Presude Vrhovnog suda Kosova [ARJ br. 11/2022] od 25. februara 2022. godine (u daljem tekstu: Vrhovni Sud), u vezi sa Rešenjem Apelacionog suda Kosova [AA. br. 1040/21] od 7. decembra 2021. godine (u daljem tekstu: Apelacioni sud).
3. Podnosilac zahteva je osporenu odluku primio dana 29. marta 2022. godine.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar je ocena ustavnosti osporene Presude, kojom se, po navodima podnosioca zahteva, povređuju njegova osnovna prava i slobode koje su zagarantovane članom 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], članom 46 [Zaštita imovine] i članom 54 [Sudska zaštita prava] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav).

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stavovima 1 i 7, člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članu 22. (Procesuiranje podnesaka) i članu 47. (Individualni zahtevi) Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 32 (Podnošenje podnesaka i odgovora) Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik o Radu).

Postupak pred Ustavnim Sudom

6. Dana 27. jula 2022. godine, podnosilac zahteva je podneo svoj zahtev pred Ustavnim Sudom Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
7. Dana 29. jula 2022. godine, Sud je obavestio podnosioca zahteva o registraciji zahteva. Istog tog dana, jedna kopija zahteva je poslata i Vrhovnom Sudu.
8. Dana 29. jula 2022. godine, Sud je takođe obavestio i Osnovni sud u Prištini o registraciji zahteva i zatražio je od tog suda da podnese Sudu povratnicu kojom se potvrđuje dan kada je podnosilac zahteva primio osporenu odluku.
9. Dana 2. avgusta 2022. godine, Predsednica Suda je odlukom [br. GJR. KSH109/22] imenovala sudiju Nexhmija Rexhepija za sudiju izvestioca i Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Gresa Caka Nimani (predsedavajuća), Safet Hoxha i Radomir Laban (članovi).
10. Dana 22. marta 2022. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno glasova je preporučilo Sudu neprihvatljivost zahteva.

Pregled činjenica

11. Iz spisa predmeta proizilazi da je dana 18. marta 2021. godine, Opština Priština, Direkcija za Imovinu, u odluci [br. 13-465/01-69477120] naložio podnosiocu zahteva da u roku od 15 dana oslobodi imovinu [br. 220-18], Katastarska Zona Priština, obrazlažući da se ista koristi u suprotnosti sa odredbama Zakona br. 04/L-077 o Obligacionim Odnosima, a što se u konkretnom slučaju tiče razmatranja imovinskih odnosa koji su kreirani proizvoljnom uzurpacijom zemljišta koje je u društvenom vlasništvu.

12. Dana 31. marta 2021. godine, podnosilac zahteva je podneo tužbu pred Osnovnim sudom u Prištini a protiv Opštine Priština – Direkcije za Imovinu tražeći da se odloži izvršenje gore navedene odluke kao i da se ista poništi.
13. Dana 19. aprila 2021. godine, Osnovni sud u Prištini je Rešenjem [A. br. 72212021] odbio kao neosnovanu tužbu podnosioca zahteva. [Napomena Suda: ovo rešenje se ne nalazi u spisima predmeta].
14. Nakon žalbe podnosioca zahteva pred Apelacionim sudom a protiv gore navedene odluke, Apelacioni sud je aktom vratio predmet Osnovnom sudu u Prištini sa zahtevom da se isti pošalje podnosiocu zahteva na dopunu.
15. Iz spisa predmeta proizilazi da je dana 9. septembra 2021. godine, Osnovni sud u Prištini pozvao podnosioca zahteva da u roku od 7 dana da dopuni tužbeni zahtev kako je to i propisano u Zakonu br. 03/L-006 o Parničnom postupku.
16. Dana 4. oktobra 2021. godine, Osnovni sud u Prištini je u rešenju [A. br. 722/2021] odbacio žalbu podnosioca zahteva, podnetu protiv Rešenja Osnovnog suda [A. br. 722/2021] od 19. aprila 2021. godine, ocenjujući da žalba koja je bila podneta nije bila potpuna zato što nije sadržala podatke koji su propisani u zakonskim odredbama, odnosno članom 178 Zakona br. 03/L-006 o Parničnom postupku.
17. Jednog neodređenog dana, podnosilac zahteva je uložio žalbu pred Apelacionim sudom protiv gore navedenog rešenja Osnovnog suda, tvrdeći da je došlo do bitne povrede odredbi Zakona **03/L-202 o upravnim sporovima**, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, kao i pogrešne primene materijalnog prava.
18. Dana 7. decembra 2021. godine, Apelacioni sud je u Rešenju [AA. br. 1040121] odbio kao neosnovanu žalbu podnosioca zahteva, gde je utvrdio prvostepenu odluku.
19. Jednog neodređenog dana, podnosilac zahteva je podneo zahtev za vanredno razmatranje sudske odluke Apelacionog suda, i to pred Vrhovnim sudom, tvrdeći da je došlo do bitnih povreda zakonskih odredbi, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, kao i pogrešne primene materijalnog prava.
20. Dana 25. februara 2022. godine, Vrhovni sud je u Presudi [ARJ br. 11/2022] odbio kao neosnovan zahtev za vanredno razmatranje sudske odluke, smatrajući za pravičnim drugostepeno rešenje. Vrhovni sud je u obrazloženju svoje presude naglasio da i nakon zahteva prvostepenog suda da tužilac dopuni svoju tužbu u skladu sa zakonskim odredbama, tužilac nije dopunio svoju tužbu.

Navodi podnosioca zahteva

21. Sud podseća da podnosilac zahteva tvrdi da mu je osporenom presudom povređeno njegovo pravo koje je zagarantovano članom 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], članom 46 [Zaštita imovine] i članom 54 [Sudska zaštita prava] Ustava.
22. Podnosilac zahteva tvrdi da Vrhovni sud u svojoj presudi nije uopšte uzeo u obzir njegove tvrdnje, da je njegovo finansijsko stanje dosta teško kao i da je njegova supruga imala zdravstvenih problema, gde je tražio i odlaganje izvršenja Odluke opštine Priština – Direkcije za imovinu. Prema navodima podnosioca zahteva " *Nije prihvatljivo da se otežano mentalno stanje supruge tužilačke strane kao i opasnost od osiguravanja prebivališta ne smatraju kao šteta koja se teško može ispraviti od strane Suda*".

23. Podnosilac zahteva nakon toga naglašava da redovni sudovi nisu obrazložili svoje odluke zašto je odlaganje izvršenja odluke u suprotnosti sa "javnim redom ili na štetu suprotne strane". U vezi sa tim podnosilac zahteva takođe navodi da, Vrhovni sud nije uopšte razmotrio ni materijalne dokaze koje je podneo podnosilac zahteva a koji bi, po njegovim tvrdnjama, išli u korist odlaganja izvršenja odluke.

Relevantne ustavne i zakonske odredbe

Ustav Republike Kosovo

Član 31

[Pravo na Pravično i Nepristrasno Suđenje]

1. *Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.*
2. *Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda.*

[...]

ZAKON BR. 03/L-202 O UPRAVNIM SPOROVIMA

Član 22

1. *Tužba ne odlaže izvršenje upravnog akta protiv koga je ona podnesena, osim ako je zakonom drugačije predviđeno.*
6. *Tužilac može tražiti i od suda odlaganje izvršenje osporenog akta sve do donošenja sudskog rešenja prema stavu 2. istoga člana.*

ZAKON BR. 03/L-006 O PARNIČNOM POSTUPKU

Član 178

Žalba treba da sadrži:

- a) *navode o presudi protiv kojih se podnosi žalba;*
- b) *izjavu da se presuda u potpunosti osporava u određenom delu;*
- c) *razlog za žalbu sa obrazloženjem;*
- d) *popis podnosioca žalbe.*

Član 179

179.1 Ukoliko žalba ne sadrži elemente iz člana 178 ovog zakona (nepotpuna žalba) prvostepeni sud putem rešenja , protiv koga nije dozvoljena žalba poziva podnosioca žalbe da u roku od sedam dana dopuni podnetu žalbu.

179.2 Ukoliko podnosioc žalbe u roku iz stava 1 ovog člana postupa prema zahtevu

suda, sud rešenjem odbacuje žalbu kao nepotpunu.

Ocena prihvatljivosti zahteva

24. Sud pre svega razmatra da li su ispunjeni uslovi prihvatljivosti koji su propisani Ustavom, dalje precizirani Zakonom i predviđeni Poslovníkom o Radu.
25. U tom smislu, Sud se poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, koji propisuju:

“1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom.”

26. U nastavku, Sud takođe razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio i uslove o prihvatljivosti, kako je to propisano Zakonom. S tim u vezi sud se poziva na članove 47 (Individualni zahtevi), 48. (Tačnost podneska) i 49. (Rokovi) Zakona, koji propisuju:

Član 47 (Individualni zahtevi)

“1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva.”

27. Sud takođe uzima u obzir i pravilo 39 (1) (b) Poslovníka o Radu, koje propisuje sledeće:

Pravilo 39 (Kriterijumi o prihvatljivosti)

“(1) Sud može smatrati zahtev prihvatljivim:

[...]

b) ako su iscrpljena sva delotvorna pravna sredstva, koja su na raspolaganju po zakonu, protiv pobijene presude ili odluke

[...]”

28. Što se tiče ispunjenja ovih uslova, Sud prvenstveno naglašava da je podnosilac zahteva ovlašćena strana koja osporava jedan akt javnog organa, odnosno Presudu Vrhovnog Suda [ARJ br. 11/2022] od 25. februara 2022. godine. Pored toga, u nastavku će sud utvrditi da li je podnosilac zahteva ispunio uslov iscrpljena pravnih sredstava koja su propisana zakonom, kako je to i zatraženo u stavu 7 člana 113 Ustava, stavu 2 člana 47 Zakona i tački (b) stava (1) pravila 39 (Kriterijum o prihvatljivosti) Poslovníka o Radu.
29. U nastavku, Sud će oceniti da li je podnosilac zahteva iscrpeo sva pravna sredstva kako je to i zatraženo u Ustavu, Zakonu i Poslovníku o Radu.

30. Međutim, Sud podseća da pravilo o iscrpljeniju pravnih sredstva iz člana 113.7 Ustava člana 47. Zakona i pravilo 39 (1) (b) Poslovnika o radu obavezuje one koji žele da svoj predmet prestave pred Ustavnim sudom da moraju prvo da iskoriste delotvorna pravna sredstva koja su na raspolaganju po zakonu, protiv pobijene presude ili odluke.
31. Na taj su način se redovnim sudovima daje mogućnost da isprave svoje greške kroz redovan sudski postupak pre nego što predmet dođe pred Ustavnim sudom. Ovo se pravilo temelji na pretpostavci koja je izražena u članu 32 Ustava i članu 13. EKLJP a da su u domaćem zakonodavstvu pred redovnim sudovima na raspolaganju delotvorna pravna sredstva u odnosu na navodnu povredu, bez obzira na to jesu li odredbe EKLJP preuzete u nacionalnom pravu ili nisu (vidi *inter alia*, Aksoy protiv Turske, br.21987/93 Presuda ESLJP-a od 18. decembra 1996. godine, stav 51).
32. Ovo načelo podrazumeva da mehanizam zaštite uspostavljen Ustavnim Sudom treba biti supsidijaran u odnosu na redovni sistem sudstva kojima se štite ljudska prava (vidi, između ostalog, Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 5493/72, Presuda ESLJP-a od 7. decembra 1976. godine, stav 48).
33. Međutim, oslanjajući se na sudsku praksu ESLJP-a, sve dok se obaveza za iscrpljenje pravnih sredstava treba primenjivati sa jednom dozom fleksibilnosti i bez preteranog formalizma, ova obaveza ne zahteva samo da se zahtevi podnose pred redovnim sudovima već takođe zahteva da podnosilac zahteva, pre nego što podnese zahtev za koji ima cilj da nakon toga podnese i pred ESLJP-om treba: a) da navede iste tvrdnje i pred redovnim sudovima, u najmanju ruku, u suštini i b) da ispoštuje formalne zahteva kao i rokove koji su predviđeni zakonima na snazi (vidi, *mutatis mutandis*, slučaj ESLJP-a: Gäfgen protiv Nemačke, br. 22978/05, Presuda od 1. juna 2010. godine, stav 142).
34. Što se tiče tačke a) gore pomenute, da je podnosilac zahteva iste tužbe iznosio i pred redovnim sudovima, barem suštinski pre nego što se obratio Sudu, Sud naglašava da princip supsidijarnosti zahteva da podnosilac zahteva iscrpi sve proceduralne mogućnosti u redovnom postupku, kako bi se sprečilo kršenje Ustava ili, ako postoji povreda, otklonila takva povreda osnovnih prava. U suprotnom, podnosilac je odgovoran kada njegov predmet Ustavni sud proglasi neprihvatljivim ako ne koristi redovne postupke, ili ne prijavi povredu Ustava u redovnom postupku. Neiskorišćenje ove mogućnosti će se shvatiti kao odricanje od prava na dalje osporavanje povrede i na žalbu. (vidi, slučajeve Suda KI68/16, Fadil Rashiti, Rešenje o neprihvatljivosti od 31. marta 2017. godine, stav 38, i KI139/12, Besnik Asllani, Rešenje o neprihvatljivosti od 30. novembra 2012. godine, stav 45; KI210/19, Sabri Ismaili, Rešenje o neprihvatljivosti od 15. jula 2020. godine, stav 35; vidi, takođe, slučaj ESLJP-a Kudla protiv Poljske, Presuda od 26. oktobra 2000. godine, stav 152).
35. Sa druge strane, u vezi sa kriterijumom b) da podnosilac zahteva treba da ispoštuje formalne zahteve kao i rokove koji su predviđeni zakonima na snazi pre nego što se obrati Sudu, potonji je, oslanjajući se na sudsku praksu ESLJP-a naglasio da pravna sredstva nisu iscrpljena u slučajevima kada žalba nije primljena na razmatranje od strane redovnih sudova zbog proceduralnih propusta podnosioca zahteva (vidi, s tim u vezi, slučajeve ESLJP-a: Gäfgen protiv Nemačke, citirano iznad, stav 143; Kunert protiv Poljske, citirano iznad, stav 42; i Gadd protiv Ujedinjenog Kraljevstva, citirano iznad, stav 54; Ben Salah Adraqui i Dhaima protiv Španije, Odluka od 27. aprila 2000. godine).
36. Pored toga, u vezi sa tačkom b) koja je navedena iznad, ESLJP je naglasio da su pravila koja određuju proceduralne korake za koje se traži da se preduzmu kao i vremenski rokovi koji se trebaju ispoštovati u vezi sa podnošenjem zahteva, kreirani da bi se

osigurala potreba administracija pravde i saglasnosti, posebno, sa principom pravne sigurnosti (vidi slučaj ESLJP-a *Ben Salah Adraqui i Dhaima protiv Španije*, citirano iznad).

U vezi sa iscrpljivanjem pravnih sredstava u konkretnom slučaju

37. Sud prvenstveno podseća na suštinu slučaja koja je povezana sa jednom Odlukom Opštine Priština – Direkcije za Imovinu [br. 13-465/01-69477120], kojom je naloženo podnosiocu zahteva da oslobodi imovinu sa obrazloženjem da se ista koristi u suprotnosti sa odredbama Zakona o Obligacionim odnosima, odnosno da je ista uzurpirana od strane podnosioca zahteva. Podnosilac zahteva je uložio tužbu pred Osnovnim sudom u Prištini a protiv Opštine Priština – Direkcije za Imovinu, tražeći da se odloži izvršenje gore navedene odluke kao i da se ista poništi. Osnovni sud je, nakon što je dva puta dao mogućnost podnosiocu zahteva da dopuni tužbu, odbio potonju sa obrazloženjem da ista nije potpuna. Iz spisa predmeta proizilazi da podnosilac zahteva nije dopunio svoju tužbu, kako je to od njega bilo zatraženo. Nakon žalbe podnosioca zahteva, Apelacioni sud je potvrdio prvostepenu odluku. Podnosilac zahteva je podneo zahtev pred Vrhovnim sudom za vanredno razmatranje sudske odluke, a ovaj zahtev je bio odbijen kao neosnovan, gde to potvrđene kao pravične odluke nižestepenih instanci.
38. Sud će u nastavku, a na osnovu gore navedenih načela, proceniti da li je podnosilac zahteva ispunio kriterijume iscrpljenja pravnih sredstava, u skladu sa standardima koji su navedeni iznad, odnosno da li je ispoštovao proceduralne zahteve na način da bi nadležne institucije kao i redovni sudovi mogli da razmotre njegove tvrdnje u vezi sa odlaganjem i poništenjem odluke Opštine Priština, Direkcije za Imovinu [br. 13-465/01-69477120].
39. Na osnovu gore navedenog, Sud primećuje da podnosilac zahteva nije iskoristio svoje pravo da precizira tužbu, i to nakon mogućnosti koje su mu pružene od strane Osnovnog suda, da bi redovni sudovi bili u stanju da razmotre meritum slučaja u vezi sa zahtevom podnosioca zahteva za odlaganje izvršenja odluke Opštine Priština.
40. U prilog onome što je rečeno iznad, Sud prvenstveno podseća na Rešenje Osnovnog suda [A. br. 722/2021] od 4. oktobra 2021. godine, u kojoj je odlučeno po žalbi podnosioca zahteva protiv Rešenja Osnovnog suda [A. br. 722/2021] od 19. aprila 2021. godine, odbacujući žalbu podnosioca zahteva sa obrazloženjem da ista nije potpuna, gde je naglašeno sledeće “ *tužilac, putem podneska koji je podneo sudu dana 27.09.2021. godine, nije uspeo da eliminiše sve nedostatke iz žalbe, odnosno nije obavestio sud protiv koje odluke je on uložio žalbu i nije se izjasnio da li on osporava odluku u celini ili samo neki deo iste kao i u vezi sa razlozima žalbe, i sud, u smislu člana 179 Zakona o Parničnom postupku, žalbu tužioca odbacuje kao nepotpunu, kao u izreci ovog rešenja.*
41. Dalje, Apelacioni sud i Vrhovni sud su u potpunosti podržali Rešenje Osnovnog suda. Vrhovni sud je u obrazloženju svoje presude dodao i da “ *Vrhovni sud ove tvrdnje kao i sve druge kao u zahtevu je razmotrio u celini po zakonskim osnovama i ocenjuje da iste nisu održive na pravnim osnovama i nisu zasnovane na dokazima u pravcu pitanja koje je presuđeno od strane nižestepenih sudova, jer je predmet razmatranja u sudskom postupku, prema predlogu tužioca, bilo odlaganje izvršenja odluke tuženog organa, i u vezi sa ovim pitanjem je prvostepeni sud odlučio u gore navedenom rešenju tog Istog suda [...].*
42. Sud primećuje da Vrhovni sud nije imao mogućnosti da razmotri tvrdnju podnosioca zahteva protiv Odluke Opštine Priština – Direkcije za Imovinu, gde je potonji tražio da

se odloži izvršenje gore navedene odluke kao i da se ista poništi, i svo ovo zbog toga što podnosilac zahteva nije dopunio svoju tužbu i nakon toga žalbu, kako je to zatraženo od strane Osnovnog suda. U ovom slučaju, podnosilac zahteva je, iako je ovo i pokrenuo kao neku tvrdnju, izgubio svoju proceduralnu mogućnost da kroz ovaj postupak potvrdi svoje tvrdnje.

43. Samim tim, na osnovu gore navedenog, i imajući u obzir tvrdnje koje su navedene od strane podnosioca zahteva kao i činjenice koje je isti predstavio, Sud, oslanjajući se i na standarde koji su postavljeni u sudskoj praksi ESLJP-a, utvrđuje da zahtev podnosioca zahteva, iako je on formalno propratio sudske postupke gde je tražio odlaganje izvršenja odluke Opštine Priština i poništenje iste, ne ispunjava kriterijume o prihvatljivosti pred Sudom, zato što podnosilac zahteva nije iscrpeo pravna sredstva u vezi sa navodnim povredama, a zbog njegovih proceduralnih propusta pred sudskim instancama.
44. U zaključku, Sud utvrđuje da zahtev podnosioca zahteva u vezi sa tvrdnjama koje su navedene iznad ne ispunjava kriterijume o prihvatljivosti pred Sudom, zato što nisu iscrpljena pravna sredstva kako je to i propisano u stavu 7 člana 113 Ustava, stav 2 člana 47 Zakona i u tački (b) stava (1) pravila 39 Poslovnika o radu, i kao takav, zahtev se treba proglasiti neprihvatljivim.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni Sud, u skladu sa članovima 113.1 i 113.7 i 21.4 Ustava, članom 47 Zakona i u skladu sa pravilima 39 (2) i 59 (2) Poslovnika o Radu, dana 22. marta 2023. godine, jednoglasno glasova

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI zahtev neprihvatljivim;
- II. DA DOSTAVI ovo rešenje stranama;
- III. DA OBJAVI ovo rešenje u Službenom listu, u skladu sa članom 20.4 Zakona;
- IV. Ovo rešenje stupa na snagu odmah.

Sudija izvestilac

Nexhmi Rexhepi

Predsednica Ustavnog suda



Gresa Caka-Nimani